

ЕЛМ

Мүсәлман дининин әсаслары

Биз елә бир вахтада ја шајырыг ки, адамларын әксәријјәтинин башы рузи-карын бош шејләри илә гарышмыш, онлар һәјәтәни бу фани дүнјанын хәјәли, алдадычы немәтләрини елдә етмәјә сәрф едирләр. Чохлары һәтта өмрүн мәнәсындән, һәгиги вә әбәди дәјәрләрдән фикирләш-мир. Өмрүмүзүн сону јети-шәндә, әбәди һәјәтә гәдәм гојмаг вахты чатанда биз бу узаг јола лазыми јүксүз вәзијјәтәндә галырыг. Даһа да бетәри одур ки, бу јүк фәјдәсыз, ағыр вә тәһлүкәли олур вә ондан хилас олмаг даһа мүмкүн дејил. Өмрүн ахырында кәдәрли вә чы-хышсыз вәзијјәтә галмамаг үчүн, инсан Аллаһдан она бағышланмыш күнләрини онун бујурдуғу вә өјрәтдији кими јашамалыдыр.

Сәһ 3

Аллаһ Елчисинин доғулмасы

Һәгг-тәала тәрәфиндән Аллаһ Елчисинин доғулмасы үчүн тәјин олунмуш күн јахынлашанда бәшәријјәтә Аллаһын ән бәјүк мүрачиәтини чатдырмаг үчүн дүнјаја уғурлу вә бәхтијар бир руһ кәлди, чүнки аләм јарандығы күндән белә шеј ешитмәмишди. Вә Рәби-үләввәл ајы-нын (мүсәлман гәмәри илә илин үчүнчү ајы) 12-чи кү-нүндә фил илиндә инсанларын ән јахшысы олан Алла-һын Рәсулу Мүһәммәд дүнјаја кәлди. Онун доғум күнү милади тәғвиминин 571 илинин 20 вә јәхүд 22 апрелинә ујғун кәлир.

Сәһ 4-5

Дағыстан мүфтисинин тәбрики

Һәрмәтли гар-даш вә бачылар, Әссәләм гәзети редаксиясына чәмијјәтин дини-маарифләндирмә јөнүндә фәалијјәтинә кәрә тәшәккүрүмү билдирмәк истәјирәм.

2017-чи илин январ ајында бу гәзетин азәрбајчан дилиндә илк нөмрәсинин чыхачағы хәбәри мәни чох севин-дирди. Ахы республика-мызда, һәм дә бүтөвлүкдә бүтүн өлкәмиздә азәрбајчан халгынын чохлу сајда нумајәндәси јашајыр. Бир чох дағыстанлылар бу кәзәл дилдә даныша билирләр. Бу фүрсәтдән истифадә едәрәк, бүтүн мүсәлманлары, о чүмләдән азәрбајчан-лылары бу әләмәтдар һадисә илә тәбрик едирәм. Бизим бир чох бачы гардашларымыз хүсусилә дә јашлы нәсил

рус дилини бир о гәдәр јахшы баша дүшмүрләр. Она кәрә дә бу гәзет онлар үчүн дини маариф-ләнмә олачаг. Шүбһәсиз, кәнчләр дә бундан әләвә гәзәтдән ана дилинин горунмасы кими фәјдә алачаглар. Бунун јарадычы коллективә, һәмчинин гәзетин јаылмасында иш-тирак едәнләрә уғурлар арзулајырам. Аллаһ јардымчылары олсун, дејирәм.

Һәрмәтлә вә хош ар-зуларла Дағыстан Респу-бликасынын мүфтиси Ә.М.Абдуллајев

«Мүһәммәд – Аллаһ Елчисидир» филми

Иран режиссору Мәчид Мәчидинин Пејғәмбәр һаггында «Мүһәммәд – Аллаһ Елчисидир» фил-минин артыг чох кәз-ләдијимиз премјерасы олду. Биз артыг көрүрүк ки, мүсәлманлар һава шәраитинә вә диқәр чәтинликләрә бахмаја-раг бүтүн вар күчү илә бу чохдан кәзләнилән филмин премјерасына дүшмәјә нечә чәһд кәс-тәрирдиләр.

Сәһ 7

Танры јүксәлдәнләр

Ислам гадына јүксәк јер ајырыр вә дәрин һис-сләр, Аллаһы вә Онун Немәтини танымаг, дәрк етмәк арзулары илә долу тәмиз, мөмин, мәнәлы өмүр сүрмәк имканы верир. Гадынлара гаршы биз вә рәһмдил олмалы, онлара һәрмәт етмәли вә онлары баша дүшмәлијик. Онларын хасијјәтинин һәссас вә инчә олдуғуну нәзәрә алараг Аллаһын Рәсулу онлары горумағы вә овгатыны тәлх етмә-мәји төвсијә етмишдир.

Һәдисләрин бириндә де-јилир: «Вә һәмишә гадынла-ра хош рәфтар кәстәрин, ахы онлар һәгигәтән габырғадан јарадылмышлар, онун да ән өјри јери јухары һиссәсидир; Габырғаны дүзәлтмәјә чәһд

кәстәрсән ону сындырарсан, ону олдуғу кими гојсан, о елә өјри галачаг, она кәрә дә га-дынлара һәмишә хош рәф-тар кәстәрин!». (Бухари).

Сәһ 6

50 метр ипәкдән һазырланмыш Гуран

Сәһ 2

Һәр адам мүсәлман доғулур

Сәһ 5

ИсламДаг – 10 ил Исламын хејринә

Сәһ 7

Јүзләрлә тәләбә намаз гылан мүсәлманларын кешијиндә дурмушлар

АБШ-да мүсәлманларын әлејһинә мүнәсибәтләрин гызышдығы бир вахт-да Мичиган университетинин тәләбәләри мүсәлманларә жардым кәстәрмәк үчүн бирләшмишләр.

Мүсәлман тәләбәләр чәмијәти тәрәфиндән мүсәлман олдуглары үчүн фәхр етмәк нишанәси оларә «Јатсы (иша) намазы» ын ачыг чыхышы тәшкил олунмушду.

Мүсәлман тәләбәләр јатсы (иша) намазы гылан заман Мичиган университетинин нечә јүз тәләбә вә мүәллими онлары әһатә етмиш вә беш фәрз намаздан бирини гылынча онларын кешијиндә дурмушлар.

Мүсәлман тәләбәләр чәмијәтинин президенти Фәрхан Әли демишдир ки, тәкчә мүсәлманларә дејил, һәм дә онларә жардым үчүн кәлмиш башга адамларә бу сајда кәзләмәзди.

«Јатсы (иша) намазы» нын чыхышы Мичиган университетинин гыз тәләбәси һичаб кејдијинә кәрә танымадығы адам тәрәфиндән һәдә-горхуја мәрүз галдығы хәбәринә чаваб кими тәшкил олунмушду. «Вашингтон пост» гәзетинин вердији мәлумата кәрә, намәлум шәхс чүмә ахшамы «Әнн-Арбор» кампузу јахынлығында гыза јахынлашмыш вә һичабы чыхармаса ону јандырачағы илә һәдәләмишдир.

Полис мүнәгишә илә бағлы јохлама апарып.

Ушаг мәктубларындан јағыш

Суријалы ушагларын јаздылары алты миңе јахын мәктуб шәрғи һәләбә атылмышдыр. Һәр мәктубда – мүһарибәјә сон гојмаг чағырышы вә дејүшләр кәдән әразиләрдә адамларын нечә јашамагларындан данышылыр.

«Мәним гардашым Сурија ордусунда

хидмәт едирди. Ону дүз үрејини дүшән снајпер күлләси елдүрдү. Биз ону дефн еләдик, анчаг һеч вахт унутмарыг», - шәрғи һәләбдә мәдрәсәдә охумуш Рәһма Руби мәктубларын бириндә белә јазыр. Бу рајона террорчулар кәләндә, мәдрәсәни башга јерә көчүрдүләр.

50 метр ипәкдән һазырланмыш Гуран

Азәрбајчанда јарадылмасына 50 метр ипәк лазым олмуш Гуран һазырланмышдыр. Онун мүәллифи – Азәрбајчан рәссамы вә дивар нахышлары устасы Түнзалә Мәммәдзадә – бунун үчүн гара шәффаф ипәкдән истифадә етмишдир. Ипәк сәһифәли Гуранын һазырланмасы үзрә иш үч ил давам етмишдир.

Түнзалә Мәммәдзадә – Стамбул Мәрмәри университетинин докторудур. О, тамбурда нахыш тохуманын елми тәдгигатлары илә мәшғулдур. Бу үсул Азәрбајчан халгы декоратив-тәтбиги сәнәтинин инчиләринә аиддир.

«Мүһәммәд» филми Түркијәдә шөһрәт газанды

Јарым милјондан чох түрк тамашачылары «Мүһәммәд» филминә бахмышлар. Мүһәммәд Пејғәмбәрин һәјатынын илк дөврләриндән бәһс едән Иран кинематографчларынын әсәринин кәстәрилмәси әсил курулту гопарды.

Түркијәнин артыг 900 кинотеатры кинофилми нүмајиш етдирмәк арзусуну билдирмишдир, һалбуки әввәлчәдән буна онларын 300 разылыг вермишди.

Әсәрин режиссору Мәчид Мәчиди Стамбула бәјүк мәтбуат конфрансына дәвәт олунмушдур. Бунунла белә филмин јарадычысы түрк тәрәфинә чаваб вермишдир ки, онларын дәвәтини анчаг Дағыстанда олдугдан сонра гәбул едәчәкдир. Бураја режиссор Мәчид Мәчиди, әсәрин продүсери Сабири вә актриса Мина Садәти «Мүһәммәд» филминин илк дәфә кәстәрилмәсинә кәлмишләр.

ГӘЗЕТДӘ ДИНИ ЈАЗЫЛЫРЫН ТӨРЧҮМӨЛӘРИ ВАР ОНЛАРЫН НАТӘМИЗ ЈЕРӘ ДҮШМӘСИ ШӘРИӘТӘ КӨРӘ ЈОЛВЕРИЛМӘЗДИР

ДР Мүфтијәтиндә Консултатив советин илк ичласы кечирилмишдир

Нојабырын 15 ДР мүфтисинин мүнәсибәтләри Өһмәд Каһәјевин рәһбәрлији илә ДР Мүфтијәти јанында Консултатив советин (Мәсләһәтчи шуранын) илк ичласы кечирилмишдир.

Советин тәркибинә ДР Мүфтијәти јанында республика әрази даирәләринин сәләһијәтли нүмајәндәли, дини, ичтимаи хадимләр, елми зијалыларын нүмајәндәләри дахилдир.

Ичласын күндәлијинә дини маарифчилик фәәлијәти үзрә бир нечә мәслә гојулмушду. Мүхтәлиф тәдбирләрин графика, һәм дә Советин кәлчәк ичласларыны кечирмәк графика мүйәјән олунмушдур. Вәзијәти јериндә өјрәниб тәһлил етмәк үчүн кварталда бир

дәфә әрази даирәләринә кетмәк планлашдырылмышдыр.

Сонра ичласда әрази даирәләри рәһбәрләринин тәклифләри динләнилмишдир.

Зијарәтчиләр үчүн јени кәстәричиләр

Мүгәддәс Кәбәнин өртүјүндә (кисвә) илк дәфә оларә мүгәддәс тикилинин әтрафында доланмаг үчүн әввәлинчи вә сонунчу нөггәни кәстәрән јени әләвә нишанлар гојулмушдур. Гара дашын үстүндә «Аллаһу Әкбәрин» мәркәзиндә гызылы һәрфләрлә јазылмыш фәнәр шәкләиндә дөрд кәстәричи зијарәтчиләрә нечә дөврә вурачагларыны һесабламаға көмәк едәчәкдир.

Бунлар - дөврәнин һарадан башлајыб һарада гуртарачағыны билмәк үчүн зијарәтчиләрә көмәк мәгсәдилә сон илләрдә дүзәлдилмиш дөрдүнчү кәстәричиләрдир.

Әввәлләр Гара дашда хурмаји рәнкдә хәтт варды, тәваф заманы (Кәбәнин әтрафыны доланмагдан ибарәт һәчч әмәли) әмәлә кәлән басырыға кәрә ону поздулар.

Трамп мүсәлманларын тәһгир етмәјә гаршы чыхыш етди

АБШ-ын јени сечилмиш президент Доналд Трамп өз тәрәфдарларына мүсәлманларын вә мүһачирләри тәһгир етмәк чағырышы илә мүрачид едиб. Лајфын мәлуматына кәрә, сијасәтчинин бу сөзләри онун дөвләт башчы ролунда илк мүсаһибәсинин кедиши заманы сәсләнмишдир.

Сәсвермәнин нәтичәләри елан одугдан сонра Тампын тәрәфдарлары тәрәфиндән мүһачир вә башга дин нүмајәндәлине үнванына тәчавүз вә зүлмкарлыг һадисәләринин чохалмасы һаггында журналистин суалына АБШ-ын јени башчысы белә чаваб вермишдир:

«Буну ешитмәк мәним үчүн кәдәрлидир вә мән дејирәм: «Дајанын!» - әкәр бу көмәк едәрсә».

Хатырладаг, сечки кампанијасы дөврүндә Доналд Трамп бир нечә курултулу бәјанат вермишдир. Мәсәлән,

АБШ-ы мүһачирләрдән азад етмәк үчүн Мексика сәрһәддидә дивар тикмәк тәклифини сәјләмишди. Һәмчинин өлкәјә мүсәлманларын кәлмәсинә гадаған гомағы бәјан етмишдир. Сонралар бу тәклиф сәсвермә күнүндә милјардерин президент кампанијасынын рәсми сајтындан көтүрүлмүшдү.

Дағыстанда Әрәб хәлифәти дөврләринин надир сиккәси тапылмышдыр

Дәрбәнддә археоложи газынтылар заманы алимләр надир әрәб сиккәси (мис пул) тапылмышлар. Археологлар белә һесаб едиләр ки, о, ерамызын 743-чү вә 744-чү илләри арасында һазырланмышдыр.

«Бу – о заманлар Әрәб хәлифәти системиндә бәјүк әјәләт олан Ермә-

нистан вә Азәрбајчан чанишининин кәсдији хырда мис пулудур. Дүнјада белә сиккәләри бармагла сајмаг олар, беләки о, доғрудан да надирдир», - РЕА Дағыстан елми мәркәзи сәдринин вәзифәләрини мүйәгәти ичра едән Муртазәли һачыјев белә мәлумат вермишдир.

Мүсәлман дининин әсаслары

1 « Бәс дин нәдир? Һәгиги дин – Танрынын кәстәрдији јол, Аллаһын елчиләри тәрәфиндән бәшәријәтә кәндәрилмиш јашајыш нормалары вә гајдаларыдыр. Һәдди-бүлуға чатмыш һәр бир ағыллы адам дәрин сәмиимликлә вә мөһкәм инам-ла онлара риаят етмәлидир. Рәб-бимиз дејир ки, Онун кәндәрдији вә гәбул етдији јеканә дин – һәр шејдә она итаәт етмәк динидир. Өрәб дил-индән тәрчүмәдә Ислам «итаәт, Ал-лаһын ирадәсинә табе олмаг» демәк-дир. Адәмдән башлајыб Мүһәммәдә кими бүтүн пејғәмбәрләр инсанлара јалныз бу тәкаллаһлылыг динини чатдырмышлар.

Динин үч әсасы вар: 1. Иман, јени инсанда дүзкүн, һәгиги дини ети-гадын олмасы. 2. Ислам, јени Тан-рынын һөкмләринә вә јасагларына риаят етмәк. 3. Ихсан, јени бүтүн әмәлләрдә сәмиимлик кәстәрмәк.

Кәлин бу әсаслара тәфсилаты илә нәзәр салаг.

Иман (инам). Иман ашағыдакы алты тәркиби һиссәдән - рүкндән ибарәтдир:

1. Аллаһа инам. Аллаһа инамын мәнасы ондадыр ки, биз гәти билмә-лијик: ситајиш етмәк үчүн бир Аллаһ-дан лајигли һеч нә јохдур, О, тәкдир вә шәрики јохдур, Өбәдидир вә әв-вәли јохдур, Диридир вә өлмүр, һә-мишәлик галандыр, Онун мөвчудлуғу түкәнмәјиб вә түкәнмәз, О – һәр шеји ешидән, һәр шеји көрән, һәр шеји билән, Данышандыр, Гүдрәтлидир, Ону чәннәтдә јалныз инананлар кө-рәр. О, һеч бир шејә охшамыр вә Онун бәнзәри јохдур. Онун һеч нәјә вә һеч кимә еһтијачы јохдур, Онун јаратдыгларынын она еһтијачы вар. О, мөкана вә замана сығышмыр. За-ман дәјишдикчә О дәјишмир, заман да онун үчүн дәјишмир, чүнки Танры һәм заманы, һәм дә мөканы Јарадан-дыр.

2. Аллаһын мәләкләринә инам. Онун мәләкләринә инамын мәнасы ондадыр ки, биз там билмәлијик: мә-ләкләр Аллаһын гулларыдыр. Онлар Онун әмрләрини чидди сурәтдә јери-нә јетирир вә һеч вахт Онун сөзүндән чыхмырлар. Онлары Аллаһ нурдан јаратмышдыр. Онлар жемир, ичмир вә онларын чинси јохдур. Онлар ди-кәр јаранмышларла биркә өләчәк вә Мөһшәрдә дириләчәкләр.

3. Аллаһын Китабларына инам. Аллаһын Китабларына инамын мән-насы ондадыр ки, Рәббимиз тәрә-финдән назил олунмуш үмуми сајы 104 олан јазылар јарадылмыш дејил, онлар Аллаһын әбәди Нитгидир. Он-лардан јүзү лүлә һалында бүкүлмүш кағыз шәклиндә, дөрдү Китаб шәк-линдәдир: Төврат (Тора) – Муса пејғәмбәрә назил олунмуш, Зәбур (Псалтыр) – Давуда, Инчил (Јеван-келије) – Исаја вә Гуран - Мүһәм-мәд Пејғәмбәрә (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун).

Гуран – Аллаһын сонунчу Ки-табыдыр, Онун кәндәришләринин (мүрачиәтләринин) тамамлајычы зәнчиридир, ондан сонра башга ки-таблар олмајачаг. Бүтүн таблардан јалныз Гуран дәјишилмәмиш, әзәли шәклиндә галмышдыр. Онда Мөһшәр күнүнә кими бәшәријәтә лазым олан мәлуматлар вар. Она көрә дә Аллаһ ону дәјишикликләрдән горумыш вә кәләчәкдә дә горујачагдыр.

4. Аллаһын пејғәмбәрләринә инам. Аллаһын пејғәмбәрләринә инама кәлдикдә биз гәтијәтлә ону

билмәлијик ки, Рәбби-тәаланын бүтүн пејғәмбәрләри вә елчиләри бу вә ја башга халга (ја да бүтүн бәшә-ријәтә) һәгиги динлә кәндәрилмиш-ләр. Онлар – Аллаһын ән јахшы вә сечилмиш гулларыдыр. Онлар сучсуз (күнаһсыз) вә адамлар үчүн нүмунә олмушлар.

Адәм пејғәмбәрдән башламыш сонунчу Пејғәмбәр (Хатәмүл-Ән-бија) Мүһәммәдә (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) кими бәшәри-јәтә 124 мин пејғәмбәр, о чүмлөдән 313 рәсул (елчи) кәндәрилмишдир. Онларын һамысы дин гардашлары олмуш вә адамлары Уча Танрыја,

кин инсанлара хејир вә шәр арасын-да сечимә јол верилиб, әксәр һалда пејғәмбәрләрин мүрачиәтләри вә сә-мадан назил олмуш табларын һеч бир мәнасы олмазды.

Әсл мүсәлман мүтләг, һеч бир шүбһәсиз иманын бүтүн рүкнләри-нә инанмалыдыр. Инамын камил-лији онун рүкнләрини етираф ет-мәкдәдир: диллә - дедијини тәсдиг етмәк үчүн, үрәклә – ибадәт үчүн, чисимлә, бәдәнлә (намаз, оруд в.с) вә Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) сүннәсинә ри-аят.

Дини ачыг-ајдын гәбул етмәјән-

әмәлидир. Намаз – динин дајағы вә Аллаһ тәрәфиндән инсана кәндәрил-миш гијмәтли һәдијәдир. Намаза ла-гејдлик кәстәрән әсл мүсәлман ола билмәз. Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) һәдисин-дә дејилир: «Намазы әлдән гојанын дини дағылар».

3. Рамазан ајында оруд тутмаг.

4. Зәкат вермәк – касыб мүсәл-манлара верилән дини верки.

5. Мәккә шәһәриндә јерләшән Кә-бәјә һәчч зијарәтинә кетмәк – мүә-јән вахтда вә имкан оlanda (мадди чәһәтдән, чисмән (бәдән) вә јоллар тәһлүкәсиз оlanda). Өмүрдә һеч ол-

Дәрбәнд шәһәринин гәдим чүмә мәсчиди

јени Тәкаллаһлылыға ситајиш етмәјә чағырмышлар.

5. Мөһшәр күнүнә инам. Мөһ-шәр күнүнә инамын мәнасы онда-дыр ки, Рәббимиз бүтүн јаратдыг-ларыны онларын өлүмүндән сонра дирилдиб Арасат дејилән бир јерә јығачаг, адамларын әмәлләрини өлч-мәк үчүн «Һагг тәрәзиси» гурачаг вә гулларындан һесабат алачаг. Бунун нәтичәсиндә онларын бир һиссәси-ни Аллаһ өз мәрһәмәти сајәсиндә Чәннәтә, бир һиссәсини исә өз әда-ләтинә көрә Чәһәннәмә кәндәрәк-әк. Биз һәм дә там әмин олмалыјыг ки, Мунка рвә Накир мәләкләрин сорғу-суалы, гәбирдә әзаблар, Сират (чәһәннәмин үстүндә көрпү), Мизан (Һагг тәрәзиси) Чәннәт вә Чәһәннәм, Пејғәмбәрин новузу (бу чешмәдән су ичиләндә сусузлуг һәмишәлик кәси-лир) вә Мөһшәр күнүндә шәфәәт ет-мәк – буунларын һамысы һәгигәтдир.

6. Алын јазысына инам (мүгәддә-ратын ирәличәдән мүәјјән едилмә-си), јени јахшы вә јаман нә варса, һамысы Аллаһын ирадәси илә баш верир. Алын јазысына инама вә Ал-лаһдан кәндәрилмиш хејир вә шәрә кәлдикдә биз там әмин олунмалыјыг ки, Аләмдә јахшы вә пис нә варса, Аллаһын ирадәси илә ваш верир. Ла-

ләр кафирләрдир, үрәкдән инанма-јанлар мұнафигдирләр вә һәмишә чәһәннәмдә галачаглар, әкәр өлүнчә әввәл сидғи-үрәкдән төвбә едиб бу дүнјада иманы гәбул етмәсәләр. Ал-лаһ тәрәфиндән тапшырылмыш вә-зифәләри ичра еләмәјән адам инанса да күнаһкардыр (фасиг), ким Сүннәтә риаят етмирсә, о бидәт әлиндәндир (мүбтәди). Онлар төвбә етмәли вә бурахдыглары тапшырыглары өдә-мәлидирләр.

ИСЛАМ (ИТАӘТ). Иманы олан һәр би адам ислам тәләбләринә әмәл етмәлидир. Әкәр Аллаһын кәстә-ришләринә әсаслы сурәтдә риаят едирсә, демәли онун инамы дәрин вә мөһкәмдир.

Исламда һәр бир адамын әмәллә-рини вә үмүмијәтлә чәмијјәтин фәа-лијјәтини низамлајан чохла кәстәриш вә нормалар вар. Беш ашағыдакы рүкн мүсәлманын ән үмдә вә әсас вә-зифәләридир:

1. Мүсәлманлығын илк шәрти олан кәлмәләри демәк (шәһадәт): Өшһәду әллә иләһә илләллаһ вә әш-һәду әннә Мүһәммәдә-р-рәсулүллаһ.

2. Күндә беш вахты намаз гыл-маг. Шәһадәти сөйләмәк дини гәбул етмәкдир. Бундан сонра намаз гыл-маг мүсәлманын ән әсас вә дәјәрли

маса бир дәфә һәччә кетмәк лазым-дыр.

ИҺСАН (СӘМИМИЛИК). ИҺсан – елә сәмиимижәтлә вә мәсулијәтлә ибадәт етмәкдир ки, елә бил биз Ал-лаһы көрүрүк. Биз ону көрмәсәкдә, Аллаһ бизи көрүр вә ешидир. О, биз бүтүн фикир вә нијәтләримизи билир.

Сәмиими олмајан ситајишин бизә хејри дәјмәз. Там сәмиими олмаг үчүн инсан бүтүн үрәк гүсурларын-дан азад олмалыдыр. Белә гүсурла-ры сағалдан вә инсаны сәмиимиле апаран Ислам елми суфизм вә ја тәригәт адланыр. Бу елмин һәким-ләринә устаз, шејх вә ја дини мүрәб-биләр дејилир. Онларсыз бу мәнфи чәһәтләрин нишанәләрини өзүндә көрмәк вә гәлбини онлардан тәмиз-ләмәк демәк олар ки, мүмкүн дејил. Буна көрә һәр кәс әмин олмалыдыр ки, бу мөгсәд үчүн она белә ишлә-рин инчәликләрини билән һәгиги дири мүүллим лазымдыр. Белә Шеј-хин рәһбәрлији алтында ИҺсанын дәрәчәсинә чатмаг асан олар. Белә тәрбијәчи олмаса, Уча Танрыја сә-миимижәтлә ибадәт етмәк чох чәтин-дир.

Исламын көзәллијини дәрк етмәк-дә Аллаһ көмәјимиз олсун! Амин!

Аллаһ Елчисинин доғулмасы

1 « Имам әл-Бухаринин мўәллими Ибраһим ибн әл-Мүнзир әл-Хәзәми демишди: «Пејғәмбәрин фил илиндә доғулмасында алимләр арасында һеч бир шүбһә жоҳдур».

Абдуллаһ ибн Ваһб ибн Замаат әмисинин дилиндән хәбәр верир ки, о Аллаһ Елчисинин анасы Әминә һәмилә оландә бу сөзләри демишди: «Мән һәмилә олдуғуму вә башга гадынлар кими бәтнимдәки варлығын ағырлығын һисс еләмәдим.

Бир дәфә, мән јуху илә ајығлыг арасында олан заман, бир кимсә кәлиб мәнән сорушду: «Сән һәмилә олдуғуну һисс едирсәнми?». Дәдим ки: «Билмирәм». һәмин шәхс мәнә деди: «Сәнин бәтнимдәки һәгигәтән бу халғын чәнабы вә онун Пејғәмбәридир. Бунун әләмәти о олачағдыр ки, онун доғулушу илә елә бир нур јајылачағ ки, Шам торпағларында олан бүтүн Бәсрә сарајларына ишыг салачағ. Сән онун адыны Мүһәммәд гој». Доғум вахты јахынлашанда һәмин сурәт јенидән јаныма кәлиб деди: «Де ки, мән бир олан Аллаһдан ону һәр пахылдан горумағы хаһиш едирәм». Әл-Бәјһаки дә ибн Ишақдан белә нәгл ејләјир.

Һәр тәрәфи ишыглан-дырмыш нур

Осман ибн әл-Әсадан (Аллаһ ондан разы олсун) дејирләр: «Мәнним аһам данышырды ки, Аллаһ Елчисинин анасы Әминә доған кечә онун јанында олуб: «Бу отагда мән нәјә бахырдымса, һәр шеј нура бојанмышды. Мән улдузларә бахдым, онлар о гәдәр јахын иди ки, фикирләшдим үстүмә дүшәрләр. Әминә Пејғәмбәри доғанда онун ичиндән чыхан нур отағы вә бүтүн еви елә ишыгандырды ки, мән нурдан башга һеч нәји көрмүрдүм».

Әл-Хатиб әл-Багдади нәғледичиләриндән зәнчир хәтти илә бизә чатымышдыр ки, Аллаһ Елчисинин анасы Әминә демишди: «Мән ону доғанда бәјүк ағ булуд көрдүм, нур һәмин булуддан чыхды».

Ибн һиббан һәлимәнин (Аллаһ ондан разы олсун) адындан һекајәт едир, һәлимә исә Аллаһ Елчисинин анасы Әминәдән: «Доғрудан да, мәнним бу оғлум бир башгадыр. Мән ону бәтнимдә көздирәндә дикер һәмилә гадынларын дүјдүғу ағырлығы һеч һисс етмәрдим. О мәнним үчүн һәддән артыг јүнкүл иди. Мән ондан фәјдалы ушағ көрмәмишәм. Сонра, мән ону доғанда, көрдүм мәнән парлаг улдуза бәнзәр нур чыхды. Бу нур мәнним үчүн Бәсрәдә олан дәвәләрин бојунларыны ишыгандырды. Доғум баша чатандан сонра о, адәтән ушағ-лар узанан кими узанмады, әлләрини дөшәмәјә гојуб башыны сәмаја галдырды».

Јәһудиләр Пејғәмбәрин доғум әләмәтләри һаггында

«Сира ибн Хишима» да јазылыб: «Һиссан ибн Сабитдән чатдырырлар: «Аллаһа анд олсун, һәгигәтән о вахт мән олдуғача бәјүк оғлан идим, мәнним једди ја сәккиз јашым варды вә мән ешитдијими баша дүшүрдүм. Мән көрдүм, бир јәһуди Јәсриб галаларынын бириндә дајаныб вар сәси илә гышгырмаға башлады: «Еј јәһуди халгы!». Бу һарајы ешидәнләр онун әтрафына јығышыб сорушдулар: «Башына бәлә дүшсүн, сәнә нә олуб?». О, чаваб верди: «Һәгигәтән, бу кечә онун доғулмасына ишарә едән Әһмәдин улдузу доғду». (Ибн әл-Хишим, Әбу Нуәјм, әл-Бәјһаки).

«Сүбул әл-һуда вә әр-решад»

китабында јазылыб: «Мөминләрин анасы Пејғәмбәрин арвады Ајшәдән (Аллаһ ондан разы олсун) дејирләр: «Бир нәфәр јәһуди мәккәдә јашајыб тичарәтлә мөшғул олурду. Аллаһ Елчисинин доғулдуғу кечә Гурейшиләр инчласында о гурейш тајфасынын адамларындан сорушду: «Бу кечә сизин аранызда ушағ доғулубму?». Ора-

да оланлар чаваб вердиләр: «Аллаһа анд олсун ки, хәбәримиз жоҳдур». Сонра јәһуди деди: «Инди сизә дејәчәјим сөзләри јадынызда сахла-јын. Бу кечә үммәтләрин сонунчусу олан үммәтин Пејғәмбәри доғулуб. Онун күрәкләри арасында нишан олачағ, орада атын јалындакы кими түкләр битәчәк».

Кәәб әл-Әхбәрдән (Аллаһ ондан разы олсун) сөјләниләр: «Мән көрмүшәм – Төвратда јазылмышды ки, Уча Аллаһ Муса пејғәмбәрә (Аллаһын саламы олсун) Мүһәммәд Пејғәмбәрин ана бәтнимдән чыхачағы вахты хәбәр вермишди. Муса пејғәмбәр (Аллаһын саламы олсун) өз халгына билдирмишди ки, адыны јалныз онларын билдији филан улдуз тәрпәниб өз јериндән һәрәкәтә кәлдији вахт Мүһәммәдин доғулдуғу тарих олачағ. Бу һекајәти билән Бәни Исраил адамлары ону нәсилдән-нәслә өтүрүбләр».

Әл-Вәсидијәдән (Аллаһын она рәһми олсун) нәгл олунур ки, Мәккәдә Јусиф адлы бир јәһуди варды. Аллаһын Елчиси доғуланда, гурейшиләрә бу хәбәр чатынча, о демишди: «Еј Гурейш әһли, һәгигәтән бу кечә сизин бу үммәтин Пејғәмбәри доғулуб, сизин вилајәтдә, сизин бу рајонда». О, Гурейшиләрин јашадығы јерләри кәзди, анчағ бир хәбәр елдә едә билмәди. Сонра о, адәтән Әбдүл-Мүттәлиб отуран јерә кәлиб ондан сорушду. Она дедиләр ки, бәли, доғрудан да бурада оғлан доғулуб, јәни Әбдүл-Мүттәлибин оғлу Абдуллаһын оғлу доғулуб. Онда јәһуди деди: «Пејғәмбәр елә одур, Төврата анд ичирәм».

Пејғәмбәрин анасы Әминәнин онун доғулмасы һаггында

Имам Әбу Шамат (Аллаһын она рәһми олсун) демишди ки, Пејғәмбәрин доғулдуғу вахт зүһур едән нур һаггында сөһбәт Гурейшиләрин арасында јајылмыш вә тез-тез јада салынырды.

Ибн һәчәр әл-Хајтами «Әл-Минах әл-Мәккијә фи шәрһи әл-Һәмәзијә» ки-

табында (сәһ. 125) Ибн Аббасын (Аллаһ ондан разы олсун) дилиндын јазыр ки, Әминә (Пејғәмбәрин анасы) дејирди: «Һәмиләјимин алтынчы ајында кимсә јухума кириб деди: «Еј Әминә, һәгигәтән, сән бәтнимдә халғын өн јахшысыны кәздирирсән. Ушағ дүнјаја кәләндә адыны Мүһәммәд гојарсан. һәләлик өз сиррини һеч кимә ачма».

вәзијәтиндәдир, ибадәт едән адам кими шәһадәт бармағларынын икисини дә көјә галдырмышды. Сонра мән көјдән бизә тәрәф кәлән ағ булуд көрдүм, о бизи тамам бүрүдү вә ону (Мүһәммәди) апарды. Сонра әмр едичи сәс ешитдим: «Онунла шәргдән гәрбә бүтүн торпағларда олун, ону дәннәләрә апарын, гој һамы онун адыны, сифәтини, тәсвирини билсин вә билсинләр ки, дәннәләрдә онун ады – «мәһведичидир». Онун дөврүндә ширкдән (бүтпәрәстликдән, чоһаллаһлылыгдан) һеч нә галмајачағдыр, чүнки онлары мәһв едәчәкдир. Сонра булуд тез галхды вә ајдынлыг кәлди.

Ибн Хишам ибн Ишақдан белә нәгл еләјир: «Әминә Пејғәмбәри дүнјаја кәтирәндә онун бабасы Әбдүл-Мүттәлибә хәбәр кәндәрди, оғлум олуб: «Кәлин она бахын». Бабасы кәлиб ушаға баханда Пејғәмбәрин анасы һәмилә вахтында көрдүкләрини вә башына кәләнләрин һамысыны она данышды. һәмчинин һәмилә заманы она дејиләнләри вә оғлуна нә ад гојулмасыны да сөјләди.

Дејирләр ки, Әбдүл-Мүттәлиб ону әлләринә алыб Кәбәјә кирир, Аллаһ-тәәлаја дуаларла мүрачидәт едиб она белә нәвә кәндәрдијинә көрә тәшәккүрләрини билдирир. Сонра Кәбәдән чыхыр, Пејғәмбәри анасынын гучағына верир вә Аллаһ Елчиси үчүн дајә ахтармаға башлајыр.

Пејғәмбәрин әчдадлары

Мүһәммәд Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) ата тәрәфдән әчдадлары бунлардыр: ата-сы Әбдуллаһ, сонра Әбдүл-Мүттәлиб, һәшим, Әбдүмәнәф, Кусај, Киләб, Муррат, Кәәб, Луәј, Ғалиб, Фиһр, Маллик, Назар, Кинәнә, Хузәјмә, Мүдрикә, Илјас, Музар, Низар, Муәд, Әднән.

Онун анасы Әминә Ваһбын гызы иди. Ваһб Әбдүмәнәфын оғлу, Әбдүмәнәф Зуһратын оғлу, Зуһрат Киләбын оғлу иди. Ана вә ата тәрәфдән Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) нәсил шәчәрәси Киләбда растлашыр.

Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) бу нәсил шәчәрәси илә һәм Ислам тарихинин тәдгигатчылары, һәм дә Пејғәмбәр (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) кенеалокијасынын (нәсил тарихинин) тәдгигатчы алимләри дә разыдырлар. Ады чәкиләнләрдән сонрақылар һаггында тәдгигатчылар арасында фикир ајрылығы вар. Лакин һамы бир шејдә јекдилди ки, Мүһәммәд Пејғәмбәр (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) нәслинин көкләри Ибраһим пејғәмбәрин (Аллаһ саламы олсун) оғлу Исмајыл пејғәмбәрә кедир.

Онун әчдадларынын һамысы мөмин олмуш вә тәкаллаһлылыға етигад етмишләр (бах. «Фәһ әл-ләм», 1 чилд, сәһ. 152). һәм ата тәрәфдән, һәм дә ана тәрәфдән онун әчдадлары өз дөврүнүн адлы-санлы, һөрмәтли адамлары олмуш, о заманын шәриәт ганунларына ујғун никаһ етмиш, кәбинсиз әләгәләрдән вә позғунсузлугдан горунмушлар.

Пејғәмбәримизин (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) һәдисиндә дејилир: «Мән бу дүнјаја кәбинсиз әләгәләр нәтичәсиндә дејил, никаһ васитәсилә кәлмишәм. Адәм пејғәмбәрдән башламыш валидејинләримдән мәнним доғулмағыма кими, мән бу дүнјаја гануни никаһ васитәсилә кәлмишәм» (Ибн Әди, Тәбарани).

1. Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәләмы үзәринә олсун) атасы Әбдуллаһ гурейшиләрин ичиндә ►

Һәр адам мусәлман доғулур

Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) һәдисиндә дејилдији кими, бу дүнјаја һәр бир кәс тәбии һалда, мусәлман олараг кәлир. Мәчази мәнада десәк, онун гәлбиндә һардаса компүтеринин јадашын да тәк олан Аллаһа инам илә фајл јазылыб. Кимсә бу фајлы дәрһал ачыр вә пак мусәлман олур, ким исә һеч ачмыр, бәзиләриндә исә о мүјјән вахтда ачылыр.

Әкәр инсанлара кәнардан бахсаг ајдын олур ки, бүтүн инсанлардинли вә ја динсиз, һарада доғулур тәрбијә алмасындан асылы олмајараг – дини һүчрәләрдә вә јахүд атеист аиләләрдә - чыхышсыз вә зијјәтләрә дүшәндә вә ярдым тапмајанда онлар мүтләг мөвчүд һәјатын харичиндә олан һансыса бир гүввәјә мүрачиәт едирләр. Елә бир гүввәјә ки, ону көрмүрләр лакин бу гүввәнин әзәмәтини вә бөјүклүјүнү руһән, гәлбән вә бәдәнин һәр бир әсәби илә һисс едирләр. Белә һаллар адәтән тәләбәләрдә сессия вахты вә бачарыгсыз һәкимләр ярдым кәстәрә билмәјәндә, ағыр ағырлардан әзијјәт чәкән үмидсиз хәстә адамларда мүшаһидә олунур. Бу мәгамда онлар өз Танрысына мүрачиәтлә дуа едиб Она јалварылар.

Сиз һачанса өзүнүзә белә бир суал вермисинизми: «Бу вә ја дикәр охшар һалларын сәбәби нәдир?». һамымыз билирик ки, мүһарибәләр заманы адамлар динә гајыдыб Аллаһдан имдад истәјирләр. Дөвләт башчылары вә сәркәрдәләр мөбәдләрә кедиб һамыны вә һәр бир кәси ибадәтә чағырырдылар.

Әрәб журналы «Әл-Мухтар»да олунмуш бир һадисә дәрч олунмушду. Мәгалә франсыз журналы «Ридерз дајчест»дән көтүрүлмүш вә тәрчүмә олунмушду. Бу јазида парашүтчү әскәр һаггында сәһбәт кедирди (парашүтләрин тәзә чыхан вахтында). Онун боја-баша чатдығы аиләдә һеч ким Танрынын адыны чәкмәмиш вә ибадәт етмәмишди. Онларын охудуғу мәктәбдә дини мөвзуда һеч бир дәрс кечилмәмиш вә дини көрүшләр тәрәфдары

олан бир мүәллим јох иди. Јәни о, тәмиз дүнјави (динсиз) чәмијјәтдә бөјүмүш, диндән вә Танрысындан хәбәрсиз иди. Лакин биринчи дәфә атыланда парашүт ачылында һисс едир ки, доғрудан енир вә дәрһал гышгырмаға башлајыр: «Еј Аллаһ!...». О, сидги-үрәкдән дуа едир вә бунунла белә өзү өзүнүн һәрәкәтинә тәәччүбләнир. «Танрыја бу инам һарадан кәлди?» - дејә өзүнә суал верир.

Өз хатирәләриндә Сталинин гызы да бу барәдә јазир. О, динә нечә мүрачиәт етмәсиндән данышыр, ахы о, билдијимиз кими, атеизмин дајағы олан аиләдә доғулмуш вә тәрбијә алмышдыр.

Бурада тәәччүблү һеч нә јохдур. Танрынын мөвчүдлүчүна инам һәр бир адамын үрәјиндә вар. Бу, инсанын чинсијјәти кими, она верилмиш инстинktiv хүсусијјәтләриндән бири-дир. Јәни инсан – динә гуллуғ едән «һејвандыр».

Лакин инсанын бу кејфијјәтләрини онун һејвани истәкләри вә шәһвәти бағлајыр. Инсаны һансыса бир тәһлүкә, көзләнилмәјән горху вә саирә белә һаллар сарсыданда, һејвани һиссләрин габығы партлајыр вә үрәкдә Аллаһа олан инам харичә чыхыр. Буна көрә дә динсиз адама кафир дејирләр. Әрәб дилиндә исә «кафир» сөзүнүн мәнасы кизләдәндир.

Бүтүн бунлары тәсдиг етмәк үчүн мәнәча јахын, лакин заман, мәзмун вә маһијјәтчә чоһ-чоһ фәргләнән ики рәј кәтирмәк олар. Бу фикри сәјлә-јәнләр дә бир-бириндән јер вә көј кими узагдырлар. Бунлар, һәмишә ибадәтдә олан мөмин гадын кими танынмыш Рәбијјә әл-Әдәвијјә вә франсыз атеист јазичысы Анатоһ Франсын сөзләридир.

Анатоһ Франс јазир: «Доғрудан да, инсан шәкәр хәстәлијинә дүчар оlanda Аллаһа инанмаға башлајыр (о заманлар һәлә инсулин ихтира едилмәмишди вә шәкәр хәстәлији өлүмлә нәтичәләнән азар (нахошлуғ) сајылырды).

Рәбијјә әл-Әдәвијјә дедиләр ки, бир нәфәр Аллаһын варлығыны тәсдиг едән мин дәлил тапмышдыр. О, күлүмсәјиб деди:

- Бирчә дәлил кифәјәтдир.
- Бәс бу нә дәлилдир?
- Сәһрада тәк-тәнһа кедәндә ајағын сүрүшүб гујуја дүшүрсән вә

вә сәламы үзәринә олсун) бу барәдә демишдир:

«Һәр бир ушаг она хас мусәлман олмаг хүсусијјәти илә доғулур (фитрә), сонралар валидејнләри ону јәһуди, хәчпәрәст вә ја бүтпәрәст еләјирләр» (Бухари).

Бәли, мусәлманлар буну һәмишә билирдиләр, лакин авропалылар үчүн бу тәзә, ачылмамыш һәгигәт иди. Бир танынмыш франсыз профессору Аллаһын варлығына инамын данылмаз һәгигәт (аксиома – исбата һеч бир еһтијачы олмајан мүддәә) олдуғу һаггында китаб да јазмышдыр.

Бу аләми Јараданын мөвчүдлүғундан дәриндән дүшүнмәмиш һеч ким өз һәјатыны јашајыб ону тәрк едә билмәз. Јараданын, тәк Аллаһын мөвчүдлүғуну етираф етмәк үчүн бәзиләринин ағыл-дәрракәси чатышмыр. Буну нәтичәсиндә онлар чүрбәчүр үјдурүлмуш чисимләрә ситајиш ејләмәјә башлајыр, онла-

ры мөвчүд олан һәр шејин јарадычысы санырлар. Белә адамлар чәтин вәзијјәтә дүшәндә тәк Аллаһа мүрачиәт едир вә ситајиш етдикләриндән әл чәкирләр.

Мәккәнин бүтпәрәстләри Хубәлә, Лата, Уззәјә вә башга даш бүт-һејкәлләрә ситајиш едирдиләр. Хубәлә – хәмирдән дүзәлдилмиш бүтдүр, ону Мәккәјә Әмр ибн Луәјјү Шамдан кәтирмишдир. О, Шамдан Мәккәјә гајыданда бу һејкәл дөвәдән јерә дүшүр вә әли сыныр. Онун үчүн гызылдан тәзә әл дүзәлдирләр. Тәсәввүр един – әли сынмыш мәбуд - вә она ситајиш едирләр. Иш ондадыр ки, бу бүтә онлар там тәһлүкәсизлик шәраитиндә ситајиш едирдиләр, чәтин вәзијјәтдә исә, мәсәлән, кәми фыртынаја дүшәндә, онлар демирдиләр ки: «Еј Хубәлә!»,

әксинә: «Еј Аллаһ!» - дејиб Јарадана мүрачиәт едирдиләр. Бу күн дә белә давам едир. Тәһлүкәли вәзијјәтә (кәми гәзасы, јанғын вә саирә) дүшәнләрин һамысы, әввәлләр иманы дансалар да, белә мәгамда Аллаһ-тәәлаја мүрачиәт едирләр. Нијә белә олур? Чүнки иман, инсанын инстинktiv хүсусијјәтләриндән бири-дир вә һәр бир адам мусәлман доғулур.

орадан чыха билмирсән. Бу вәзијјәтдә не едәрсән?

- Гышгырарам: «Еј Аллаһ!»...
- Бах, кифәјәт олан бирчә дәлил елә будур...

Һәр адамын гәлбинин дәринлијиндә инам вар. Бу һәгигәти мусәлманлар чоһдан билирләр, чүнки Аллаһ демишдир ки, бу - инсанын инстинktiv хүсусијјәтләриндән бири-дир. Пејғәмбәр дә (Аллаһын саләт

Шәхсијјәт

Аллаһ Елчисинин доғулмасы

« ән көзәли иди, вә атасы да ону ушаглары арасында һамыдан чоһ севирди.

2. Онун бабасы Әбдүл-Мүттәлиб елә бир адам иди ки, бир һадисә баш верәндә өз проблемләринин һәлли үчүн гурејшиләр онун јанына кәлирдиләр. Ону һамы севир вә һөрмәт едирди, бөјүк нүфузу варды, адлы-санлы шәхсијјәт иди. Касыблара вә еһтијачы оланлара көмәк әлини узадырды. Вәһши гушлары једиртмәк үчүн һәтта дағлара галхырды. Спиртли ичкиләри вә зоракылығы гадаған едирди. Гурејшиләр арасында о, ән ағыллы, бәсирәтли вә һөрмәтли адам иди.

3. һәшим һәмишә хејрдә вә шәрдә ач вә касыблары једирди. Онун үзүндә Мүһәммәд Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт

вә сәламы үзәринә олсун) ишығы, нуру көрүнүрдү. Гурејшиләр она табе олур вә сөзүнә гулағ асырдылар. һәдсиз дәрәчәдә көзәл олдуғуна көрә она «Мәккәнин гәмәри» дејирдиләр.

4. Гусај Гурејш тајфасыны бирләшдирән адам иди. Адамлара спиртли ичкиләри јасаг едирди, онлара һәмишә өјүд-нәсиһәт верир, камил вә нәчиб инсан иди.

5. Киләб гоцаг вә чәсур иди, ов итләрини көтүрүб тез-тез ова кедирди.

6. Муррат һәмишә дүшмәнләрә галиб кәлән еһтирамлы вә адлы-санлы инсан иди.

7. Кәәб халгы гаршысында тез-тез хүтбәләрлә чыхыш едәр, кәләчәкдә зүһур едәчәк Пејғәмбәрдән (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) данышарды.

8. Луәјј һәр иши әввәлчәдән дүшүнүб тәмкинлә көрәрди.

9. Фиһр һүндүрбојлу, күчлү, мәтин адам иди, адамларын проблемләрини өјрәнәр вә онларын һәллиндә көмәк еләмәјә чалышарды.

10. Малик әрәбләрин рәһбәри иди.

11. Нәзәр ағүзлү чоһ көзәл инсан иди.

12. Кинәнә чоһ јашамышдыр, адлы-санлы вә һөрмәтли адам иди, әрәбләр тез-тез она мәсләһәт үчүн мүрачиәт едәрдиләр.

13. Хузејмә һәмишә адамлары баришдырмагда иштирак едән һөрмәтли, санлы инсан иди.

14. Мудриканын јүксәк рүтбәси вә мәғрур көрүнүшү варды.

15. Илјас чоһ көзәл иди, әрәбләр

она еһтирам кәстәрирдиләр. Илјасла мәсләһәтләшмәдән адамлар һеч бир ишә башламаздылар.

16. Музар чоһ јарашыглы иди, адамлар она мејл кәстәрирдиләр. Онун көзәл сәси варды, нитгиндә мүдриклији илә сечилди.

17. Низар әрәбләр арасында биринчи јазмаға башламышдыр. Доғулдуғу күндән сифәтиндә Мүһәммәд Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) шәләси көрүнүрдү.

18. Муәдд сәркәрдә иди, тез-тез јүрүшә, сәфәрә чыхар вә һәмишә евә гәләбә илә гајыдарды.

19. Аднан адамларын бәд нәзәриндән вә чинләрин зәрәриндән һифз олунурду.

Танры жүксәлдәнләр

1 « Гадынлара һәср олунмуш сурә

Танрымыз гадыны о гәдәр жүксәлтмишдир ки, һәтта она Мәккәдә назил олмуш 176 әдәдән ибарәт «ән-Ниса» («Гадынлар») адлы бүтөв бир сурә һәср етмишдир. «Әл-Бәгәрә» вә «Имран» сурәләриндән сонра о, сөзләрин вә һәрфләрин сајына көрә Гуранын ән бөјүк сурәсидир. Онун назил олмасы Уһудда шиддәтләри гаршыдурмадан сонра башланмышдыр. Бурада Пејғәмбәрә табе олмадығына вә интизамы поздуғына көрә бүтпәрәстләр чохла мүсәлман гырмышлар. Бу елә бир вахт иди ки, җетимләрә, дул гадынлара вә әсирләрә гајғы кәстәрмәк хүсуси әһәмијәт газанмышды.

Бу сурәнин надир гурулушу вар.

Онда инсан әдаләтә, мәрһәмәтә чағырылыр. Сурәдә хәстәләрдән, зәифләрдән, гадынлардан вә инсанларын онлара инсафлы олмасындан данышылыр. Әкәр адам өз аиләсинә, зәифләрә гаршы инсафлы олмағы өјрәнибсә, демәли о, чәмијәтә гаршы да белә олачаг. Бу сурәдә бүтпәрәстлик дөврүндә гадынларын мәрһум олдуғлары бәзи һүгүләрүндән сөһбәт кедир; тарихдә илк дөфә чохарвадлылығын (полигамиянын) мәрһудлашдырылмасы мәсәләси гојулмушдур. Ислам ејни заманда кишијә евләнмәјә ичазә верилмиш гадынларын сајыны дөрдә ендирмәклә мөјјән шәртләрдә гојмушдур. Исламдан әввәлки дөврдә арвадларын сајы мәрһуд дејилди.

«Сиз ејни заманда ики, үч, дөрд гадынала никаһ бағлаја биләрсиниз, артыг жох, вә әмин олунмалысыныз ки, онларла әдаләтлә рәфтар едәчәксиниз. Әкәр онларла әдаләтлә доланмаға әмин дејилсинизсә, о һалда төкчә бир гадынла евләнин...» («ән-Ниса» сурәси, 3-чү әјә).

Сурәдә галдырылан мөвзулар аиләјә, мүсәлманларла мүнәсибәтләрә, билаваситә гадынлара, онларын варислијинә, чәмијәтдә јеринә аиддир. Ән вәчибләриндән бири никаһ вә мәрһ мөвзусудур.

Мәрһ – кәбин заманы әр тәрәфиндән арвады үчүн тәјин олунан һәдијәдир. Киши өзүнә арвад алыб она бәхшиш верәндә о, өз үзәринә аиләнин аламанга вә доландырмаг мәссулијәтини кәтүрүр. Кәлине мәрһ верилмәсинин мүдриклији бундадыр.

«Гадынларын мәрһини верин. Сизин она һаггыныз жохдур. Әкәр онлар өз көнүл хошлуғула бундан сизә бир шәј бағышласалар, сиз ондан һалаллыгла аиләнин рифаһына истифадә едә биләрсиниз» («ән-Ниса» сурәси, 4-чү әјә).

Әр-арвад һүгүллары мәсәләси

Һәмчинин сурәдә арвадын әр гаршысында, әрин арвад,

әкәр о төк дејилсә бүтүн арвадлары гаршысында һүгүг вә вәзифәләри мәсәләсинә тохунулур. Сурәдә ушаға дөш вермәк мәсәләсинә бахылыр, ону ики ил әмиздирмәк фәјдалыдыр. Мүһәммәд Пејғәмбәрин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) пејғәмбәрлијиндән әввәл гадынлара ирс галмырды, һәр шәји киши алырды. һәтта иш о јерә чатмышды ки, әр өләндә онун арвады рәһмәтләрин гардашына мирас галырды. Тәбии ки, Мәһәммәд Пејғәмбәрә (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) назил олмуш «ән-Ниса» сурәси буну гадаған едир.

Гадынын варисликдә мөјјән пајы вар. «ән-Ниса» сурәсиндә бәзи әсас принципләр

доландыран гадын дејил, бу – кишинин борчудур. Елә буна көрә дә варисликдә гадынын пајы аздыр.

Даһа бир әјәнин тарихчәси

Ајишәнин адындан белә нәгл олунур ки, бир гадын онун јанына кәлиб әриндән шикајәт еләјир, киши өз вәзифәләрини јеринә јетирмир, аиләни доландырмыр вә арвадына пис мүнәсибәт бәсләјир. Ушағлары олдуғына көрә гадын әриндән ајрылмаг истәмир. Она разыдыр ки, әри ону сахласын вә јахшы рәфтар кәстәрсин. Бу суалла Ајишә Мүһәммәд Әлејһиссаләту вәссәләма (Аллаһын саләт вә сәламы

үзәринә олсун) мүрачият едир вә о заман белә әјә назил олур (мәнәсы беләдир): «Әкәр гадын әринин ондан үч чевирмәсиндән горхурса, онларын сүлһә (барышыға) кәлмәси күнаһ дејил. Анчаг һәр икисинин гәлбиндә еһтирас (тамаһкарлыг) вар. Белә сүлһ онлары јахынлашдырыр, барышдырыр вә онлар бир-биринә идиадан әл чәкирләр. Бу әјәдә дејилмир ки, әрләр аиләни доландырмасынлар вә гадынлар белә вәзијәтлә разы олсунлар. Бу – јалныз ајрыча бир һадисәнин һәллидир, јәни иш чәтинә дүшәндә.

үзәринә олсун) мүрачият едир вә о заман белә әјә назил олур (мәнәсы беләдир): «Әкәр гадын әринин ондан үч чевирмәсиндән горхурса, онларын сүлһә (барышыға) кәлмәси күнаһ дејил. Анчаг һәр икисинин гәлбиндә еһтирас (тамаһкарлыг) вар. Белә сүлһ онлары јахынлашдырыр, барышдырыр вә онлар бир-биринә идиадан әл чәкирләр. Бу әјәдә дејилмир ки, әрләр аиләни доландырмасынлар вә гадынлар белә вәзијәтлә разы олсунлар. Бу – јалныз ајрыча бир һадисәнин һәллидир, јәни иш чәтинә дүшәндә.

Гуранын беш әвәзолунмаз (сон дәрәчә лазымлы) әјәси

«ән-Ниса» сурәси һаггында имам Сујутинин фикри марағлыдыр: О, дејир: «Уча Танры бу сурәдә беш шәји горујуб сахламаға чағырыр: инамы, һәјәти (өмрү), намусу (гејрәти), ағлы вә әмлакы».

Сурәнин мәзијәтләриндән данышаркән, Мүһәммәд Пејғәмбәр (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) демишдир ки, бу сурәдә беш әјә вар ки, онлары бу дүнјада һеч бир шәјә дәјишмәз, онлар мәрһ бунлардыр: «Һәгигәтән, Аллаһ (һеч кәсә) зәррә гәдәр зулм етмәз»; «Сиз бөјүк күнаһлардан өзүнүзү кәзләсәниз, хырда күнаһлары Мән сизә бағышлајарам»; «Һәгигә-

тән, Аллаһ чоһаллаһлылығы бағышламыр, ондан аз олан күнаһлары бағышлајыр»; «Әкәр мүсәлманлар күнаһ ишләтдикдән сонра сәнин јанына кәлиб Аллаһдан бағышланмаг диләсәләр вә сән дә, ја Мүһәммәд, онлар үчүн әфв истәсән, онлар Аллаһын төвбәләри гәбул едән вә мәрһәмәтлә олдуғуну биләләр»; «Күнаһ етмиш адам Аллаһдан бағышланмасыны диләсә, Онун бағышлајан вә мәрһәмәтлә олдуғуну биләр». Доғрудан да, бу әјәләрдән гијмәтли нә ола биләр?

Гуранда һәмчинин пејғәмбәр Исанын анасы шәрәфинә адланмыш «Мәрјәм» сурәси дә вар. «ән-Нур», «әл-Әһзаб», «әл-Мүмтәһинә», «әт-Тәһрим», «әт-Талаг» кими сурәләрдә гадынлара аид мәсәләләрә бахылыр.

Аллаһын Рәсулу (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) кишиләрә исрарла өз гадынларына «ән-Ниса» сурәсини өјрәтмәји төвсијә етмишдир. Нијә? Чүнки мәрһ бу сурәдә һичабдан, үзүнү нечә өртмәкдән сөһбәт кедир. Сөһбәт кедир евә нечә кирмәкдән, бахышыны горумагдан, бөјүк күнаһлардан (мәсәлән, зина) чәкинмәкдән, ондан дејилир ки, кишиләр вә гадынлар төкликдә галмасынлар.

Танры киши илә гадынын арасында фәрг гојмур, чүнки онларын һамасы Јараданын гулларыдыр, әмәлләринә көрә ејни дәрәчәдә чавабдеһдирләр, фәјдалы ишләрә көрә дә ејни дәрәчәдә мүкафатландырылырлар. Гуранда киши һаггында сөһбәт кедән јердә гадынын да ады чәкилир, јәни Мүгәддәс Китабда киши илә јанашы гадын ејни сајда јада салыныр.

Бәзи гадынлар ады Мүгәддәс Гуранда чәкилмәк шәрәфинә лајиг олмушлар. Бу да мөјјән тарихи анларла бағлыдыр. Тәбии ки, Јараданын һәр кәлмәси мәнә вә мүдрикликә долудур, инсаны дүз, һәгиги јола гојур ки, биз онлардан фәјда кәтүрә биләк.

Нүһ, Лут вә Фиронун арвадлары

Аллаһ өз китабында бир чоһ гадынларын адларыны чәкир, ики ики мәгама хүсуси диггәт јетирмәк истәрдик. Мәһшәр күнүндә инанмајан гадынлара Аллаһ Нүһ вә Лутун арвадларыны нүмунә кәстәрәчәк. Онлар Аллаһын јахшы гулларынын арвадлары идиләр, лакин онлара хәјанәт етдиләр. Әрләри имана, төкаллаһлылығы, Танрыја итаәтә чағыранда гулаг асмадылар. Бир дә Јарадан Асија Фиронунун арвадыны нүмунә кәстәрәчәк. О, елә адамын арвады иди ки, һансы төкчә она итаәтә чағырыр, өзүнү аллаһ сајырды. О сизә Уча Танрынын итаәткар, сәзә гулаг асан гулу кими галды.

Һәр биримиз мөмин мүсәлман олараг үммәт адланан бөјүк бир аиләнин үзвүк. Биз ону анламалыјыг ки, Мүһәммедин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) үммәтинә аид

олмаг нечә дә бөјүк хошбәхтликдир, бизим мәсулијәтимиз нечә дә бөјүкдүр, вә биз Онун лајигли давамчылары кими ја-шамалыјыг.

Аллаһын Рәсулу (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) демишдир: «Мән атанызын јериндәјәм», - бунунла ону кәстәрәрир ки, үммәтин башында өзү дурур. Буну о фәкт да тәсдиг едир ки, Мүгәддәс Китабда Аллаһ Пејғәмбәрин арвадларыны «Уммәәтул мәминин» - «бүтүн мөминләрин аналары адландырылыр».

Үммәтин аилә структурунун әсас принципләри Јараданын ирадәси илә Аллаһын Елчиси (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) тәрәфиндән гојулмушдур.

Уча Танры чохла әјәләрдә чәмијәти гадынлара, кишиләри исә өз арвадларына лајигли мүнәсибәт бәсләмәјә чағырыр. «Өз арвадларыныза кәзәл рәфтар едир. Әкәр онлара нифрәт етсәниз (дөзүн). Ола билсин ки, сиздә нифрәт доғуран һәр һансы бир шәјдә Аллаһ (сиздән өтрү) чохла хәјир нәзәрдә тутмуш олсун» («ән-Ниса» сурәси, 19-чү әјә). Аллаһын Рәсулу бу мүнәсибәтлә демишдир: «Бир-биринизә гадынлара гаршы хәјирхәһ олмағы мәсләһәт көрүн!». (Бухари). Исламда аилә башчысы кишидир, вә о, гадындан өтрү мәссулијәт дашыјыр. Шәриәтә зидд олмајан ишләрдә арваддан итаәткарлыг төләб етмәјә һаггы вар. Сәзә гулаг асан гадынлар хошхасиятләри олурлар. Ахы, һәдисдә дејилир: «Беш вахты намаз гылан, Рамазан ајында оруд тутан, мөминлијини горујан вә әринә гулаг асан гадын чәннәтин истәдији гапысындан кәбир биләр!» (Тирмизи). «Јахшы гадынлар – итаәт кәстәрәнләрдир. Онлар кәзә көрүнмәјәни Аллаһ онларын һүгүлларыны горујан кими горујурлар» («ән-Ниса» сурәси, 34-чү әјә).

Арвад әринә һөрмәт етмәли, ону севмәли вә она гулаг асмадыдыр. Лакин бу о демәк дејил ки, әри күнаһ иш көрәндә она мәсләһәт верә билмәз ону сахлаја билмәз. Лакин бөјүк һәр һалда әрдир. Аллаһын Рәсулу (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) демишдир: «Әкәр Аллаһ јаратдығларындан кимәсә тәзим (сәчдә) етмәјә ичазә версәјди, онда о арвадын кишисинә тәзим етмәк әмрини верәрди. «Арвадларыныз сизин үчүн либасдыр, сиз исә онлар үчүн» («әл-Бәгәрә» сурәси, 187-чи әјә).

Аллаһын Рәсулу (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) өлүм габағы намаздан данышмышдыр ки, ону бурахмаг олмаз, һәмчинин гадынлара әзијәт вермәјин јолверилмәзлијиндән демишдир. Әкәр о, өлүм ајағында буна хүсуси диггәт јетирибсә, демәли, биз дә бу мәсәләләрә чоһ чидди вә мәсулијәтлә јанашмалыјыг.

Мүгәддәс Гуранын, һәмчинин Аллаһ Елчисинин (Аллаһын саләт вә сәламы үзәринә олсун) кәстәрдији јолун тәрәфдарлары олмаға Уча Танры бизә көмәк олсун! Амин.

«Мүһәммәд – Аллаһ Елчисидир» фильми

1 « Республикамызда бу фөвгәладә һадисәнин тәфсилатыны һәләлик кәнара гојаг. Артыг јәгин һа-мыја мәлумдур ки, фильми әрсәје кәтирмәк үчүн он ил әмәк сәрф едилмиш, онун чәкилишләринә күлли мигдарда вәсаит гојулмуш вә сәһбәт Иран кинематографынын тарихиндә ән баһалы фильмдән кедир.

Нојабырын 16-да Каспијск шәһәриндәки «Москва» кинотеатрында бу чох мараглы фильмә бахдыгдан сонра (һагалы кәстәрилмишдир) онун кәстәрдији тәсири тәхминән јазмаг истәјирәм. Биринчи нөвбәдә ону гејд едим ки, Н. Михалковун рәји әдаләтлидир: «...Фильми јүксәк дәрәчәли уста чәкмишдир. Чох бәдиидир. Мәнзәрәлидир. Мүасир кинематографын ән јүксәк сәвијјәсиндәдир». Доғрудан да, фильмдә чохла кезәл мәнзәрәли кадрлар, тәрәвәтли бојалар вә мөгамлар вар ки, онлардан поезија сызылыр. Фильмин кејфијјәти адамы о гәдәр руһландырыр ки, елә бил кәстәриләнләрә әл илә тохунмаг олар, ајдын вә дәгиг сәс исә һадисәләрин ичиндә олмаг еффәктини тамамлајыр. Фильмә бахаркән тамашачы тамамилә Исламын илк јаранма дөврләринә вә инсанларын ән јахшысы олан бизим бәхтијар Пејғәмбәримиз Мүһәммәдин дүнјаја кәлмәси илләринә дөврләринә кедир.

Лакин бәзи адамларда бу фильмин бахышына ичәзә верилмәсиндә шүбһәләр доғду. Онлары дағымтаг үчүн бу фильм һагында һөрмәтли илаһијјатчы алимләримизин фикирләри илә таныш олаг.

Ичтимаијјәт вә КИВ-лә әләгәләр үзрә ДР мүфтисинин көмәкчиси Мүһәммәд-һачы Мүһәммәдов тамашачыларымыз үчүн бу фильми нечә гаврамағы изаһ едир: «Бу фильмдән тәкчә тарихи һадисәләри кәтүрмәк олар. Фильмдә көрдүкләрә Пејғәмбәрин сурәтини риәјәт олуна сүннә кими әхз етмәк лазым дејил. Бу, адичә олараг Пејғәмбәрин 12 јашына кими баш вермиш тарихи һадисәләрдән бәһс едән бәди фильmdir. Мүһәммәд-һачы Мүһәммәдов һәмчинин бу фильмин Санк-Петербургда һагалы кәстәрил-

мәсиндән данышмыш вә гејд едир ки, мәдәни пајтахтын тамашачыларына бу фильм Исламын тамамилә тәрәфини – һејрхәһ, нәзакәтили вә кезәл чағырыша әсасланмыш образыны ачмышдыр.

Мурадула Дадајев, илаһијјатчы алим, ДИУ тарих кафедрасынын мүдир:

- Бу фильмдән алдығым тәәсүрат мүсбәтдир. Онда Пејғәмбәрин ушагылығы практики олараг онун тәрчүмеји-һалыны верән китабларда

олдуғу кими кәстәрилмишдир, бәзи мөгамлар истисна олмагла, чүнки бу, бәди фильmdir. Анчаг бир белә шүбһәли мөгам вар: фильмин сонунда Пејғәмбәрин әмисинин сөзләри. Бу барәдә бизим китабларда да белә дејилир. Танынмыш алим, Мөккәнин имамы Әһмәд Далан варыјды, Пејғәмбәрин нәслиндәндир, онда Әбу Талибин хилас олмасы һагында китаб, һәмчинин үч чилдик

«Мөваһибу ладүнја» - Пејғәмбәрин тәрчүмеји-һалы вар иди. Вә орда дејилир ки, өлүм габағы бүтүн танынмыш гурәшиләрин гаршысында әмиси онлара мүрачиәт едир, буна көрә дә елә кәлир ки, о, Пејғәмбәрә инанмышдыр.

Дикәр тәнәләрә көрә Пејғәмбәрин сәһабәләри мәнфи шәкилдә кәстәрилмишләр. Анчаг мөним фикримә көрә орада практики олараг бүтүн сәһабәләри кәстәриләр. Тәкчә Әбу Суфјан ибн һарб тәгдим едилмишдир. О исә әслиндә Мөккәнин алынмасындан әввәл чо-

Мағди-һачы Абидов, ДР чәнуб әрази даирәсиндә ДР Мүфтијәтинин сәлаһијјәтли нүмајәндәси:

- Мөним фикримә көрә, дүнјаны ән јахшы режиссорлары һәгиги мүсәлманлар олсајдылар, бүтүн варлы адамлар бу фильмә вәсаит ајырсапар да, әкәр дүнјанын бүтүн алимләри разы олсајдылар ки, бу, ән јахшы фильмдир, онда да о, Пејғәмбәрин бүтүн мәзијјәтләрини кәстәрә билмәзди. Режиссор Пејғәмбәри һәјатынын бир һиссәсини кәстәрмәје наил олмушдур, белә ки, адичә олараг лагејд галмаг олмаз. Лакин, әлбәттә, бу, мүкәммәллик дејил. Истәрдик ик, бу фильмә Китаб әһли бахсынлар. Анчаг баша дүшмәк лазымдыр, бу – бәди фильmdir. Илк дәфә она бахан адам үчүн чох мараглы олар.

Идрис-һачы Әсәдулајев, Маһачгала шәһәр мәркәзи мәсчидинин имамы:

- Фильмә баханда китаб охумагла мугәјисәдә даһа парлаг һиссәләр јараныр. Буна әсасланага вә бу күнкү вәзијјәти, һәмчинин харичдән кәлән зәрәрли тәсирләри нәзәрә алараг белә һесаб едирәм ки, шүбһәли сериаллара вә верилишләрә вахт сәрф едичә, белә фильмә бахмаг јахшыдыр. Бурада тәкчә мүсәлманларын мүсәлманлара дејил, башга динләрә мүнәсибәти кәстәрилир.

Мәнчә, бу фильмә баханларын чохла ры фикрә кедәр. Неч бир башга әсәр мәнә бу фильм кими тәсир кәстәрмәмишдир. Әлбәттә, она бахмагла мөһдудлашмаг олмаз, кәләчәкдә дә Пејғәмбәрин тәрчүмеји-һалыны өјрәнмәк лазымдыр.

Бу фильмә адамларын белә рәјләрини ешидәндә гәрара кәлмәк олур, мүәллифин фикирләри һәјата кечмәје башлајыр. Хадырладаг ки, режиссорун сөзләринә көрә, «Мүһәммәд – Аллаһ Елчисидир» фильминин хүсуси вәзифәси вар: «Бүтүн дүнјада мүсәлманлары мүсәлманларла килләшдирмәк, мүсәлманлары, христианлары вә јәһудиләри гүсура, әһлагсызлыға, нифрәтә вә әдәвәтә гаршы бирләшдирмәк».

ӘЛИ БАГОМЕДОВ

ИсламДаг – 10 ил Исламын хејринә

Нојабырын 25-дә республика «Достлуг евинин» залында ISLAMDAG.RU Ислам информасија-аналитик порталынын 10-иллијинә һәср олунмуш бөјүк тәнтәнәли тәдбир кечирилмишдир.

Тәдбирдә ДР Мүфтијәтинин нүмајәндәләри, дини вә ичтимаи хадимләр, кәнчлик тәшкилатлары, һакимијјәт вә КИВ нүмајәндәләри, танынмыш идманчылар, хејријјәчи бизнесмәнләр вә башгалары иштирак етмишләр. Апарычы танынмыш журналист, «БКТ Чәнуби Дағыстан» телеканалынын баш редактору Мүһәммәдрәсул Абакаров иди.

Јубилеј кечәсини Мүгәддәс Гуранын сәтирләри ачды. Сонра јығыланлара интернет-порталын јаранмасы һагында видеоролик кәстәрилди. Даһа сонра сөз чағырылмыш гонаглара верилди. Онлар интер-порта-

лын әмәкдашларыны јубилеј мүнәсибәтилә тәбрик едәрәк белә бир мәнбәнин олмасынын вачиблијини вә онун көрдүјү иши гејд етдиләр. Нәм дә тәдбир чәрчивәсиндә тамашачыларә ибрәтли сәһнәчикләр кәстәрилмиш вә виторина кечирилмишдир.

Кечәнин сонунда Ислам порталынын баш редактору Әбдулһәмид һачыјев тәнтәнәли тәдбирин бүтүн иштиракчыларына кәлдикләринә вә портал әмәкдашларынын севинчинә шәрик олдуғларына көрә миннәтдарлығыны билдирмишдир.

Александр Лукашенко Гураны өпдү. Нијә?

Минск Баш мәсчидинин ачылышы мәрәсиминдә бајрамын фәхри гонағы Түркіјәнин президенти Рәчәб Тәјјиб Әрдоғанла бәрәбәр Белорусијанын лидери дә Гураны өпдү.

– о, китабы өпдү. Мәнә дә белә Гуран бағышладылар – мән неәләмәлијдим ки? Мән бу һәрәкәти тәкәрар етдим.

Белорусијанын президенти вурғулады ки, онун һәрәкәти бүтүн динләрә бәрәбәр һөрмәт демәкдир вә гејд етди ки, онун өлкәсиндә минләрлә мүсәлман јашајыр.

Мәтбуат конфрансында Александр Лукашенко өз һәрәкәтини изаһ етмишдир: «Мәнә билдирдиләр ки, Гураны өпдүјүмә көрә мөни тәнгид едирләр. Биз Әрдоғанла бу мәсчидин ачылышында олдуғ. Она Гуран бағышладылар

АКТУАЛ СУАЛЛАРЫНЗА ЧАВАБЛАР

- Аллаһын китабларында жазылангара уҗун оларга, ушагларын тәлим-тәрбијәсилә һансы валидејн мәшғул олмалыдыр? Бу проседә ананын вәзифәси нәдир? Китабдакыларга әсасән, ушаглары нечә јашдан тәрбијә, инкишаф етмәк, охутдурмаг олар?

- Мәһшәр күнүндә валидејнләримиз һаггында сорғу-суалдан әввәл биздән сорушаглар: ушагларыныза нечә тәрбијә вермисиниз, онлары нәјә өјрәтмисиниз, һансы пешәјә јијәләндирмисиниз вә с.

Чабир бин Сумратдан нәгл олунур ки, Аллаһын Рәсулу дејиб: «Әкәр сиздән кимсә өз ушағыны лазым олдуғу кими (Шәриәтә мувафиг оларга) тәрбијәләндирсә, бунун һәр күн касыбларга јарым саа (һардаса 1,5 кг буғда) сәдәгә вермәкдән хејри чох олар» (Тирмизи, һаким).

Алты-једди јаша кими ушағын тәлим-тәрбијәси (һимајәси) илә мәшғул олмаг һүгүгүндә анаја үстүнлүк верилир, бундан сонра атаја. Әкәр ананын имканы јохдурса ја да һимајәдән имтина едирсә, онда бу һүгүгү атаја кечир (ана етираз етмирсә). О ки галды вәзифә борчуна, ушагларын тәлим-тәрбијәси илә ата мәшғул олмалыдыр. һәмчинин мадди тәминат да (јемәк, јашајыш јери, палтар вә с.) атанын бојнуна дүшүр, әкәр ушағын мадди тәмината вәсаити јохдурса.

- Хаһиш едирәм, јер үзүндә илк адам олан Адәм пејғәмбәрдән мәлумат верин.

- Аллаһ-тәала инсаны хәлг етмәк вә Адәми бәшәријәтин улу бабасы (әчдады) етмәк һаггында өз әзәли вә әбәди гәрарыны һәјата кечирмәк истәјәндә О, Адәми јаратмаг үчүн Әзраил мәләји бир гәдәр торпаг кәтирмәк үчүн кәндәрди, о да тапшырығы јеринә јетириб торпагла гајытды. Мүхтәлиф дағ вә дәрәләрдән јумшаг вә чод (бәрк), гара вә гырмызы, чүрбәчүр рәнкләрдә кил (торпаг) јығыб Аллаһын һүзуруна кәлди. Сонра өлүм мәләји Аллаһын әмријлә кили ширин, ачы вә ширин суда әритмәјә башлады. Сујун мүхтәлиф дадларынын нәтичәси кими Адәм нәсилләринин чәһәтләри дә мүхтәлиф олду. Јерин әмәлә кәлмәси вә рәнки мүхтәлиф олдуғуна кәрә, Аллаһ инсанларга да мүхтәлиф дилләрдә данышан, кәзәл вә ејбәчәр, јахшы вә пис гара вә ағ јаратды.

Сонра Аллаһ-тәаланын һәкми илә килдән Адәм мин руһсуз бәдәни һазырланды, вә бир мүддәт ону Чәннәтин мәләкләр кечән гапылары ағзында гојдулар. Аллаһын бујурдуғу кими јарадылмыш кәзәл вә һүндүр бәдәни кәрүнкә мәләкләр она тәәччүблә бахырдылар, чүнки әввәл белә шеј кәрмәмишдиләр («Пејғәмбәрләр тарихи).

Әбу һүрәјрәнин сөзләриндән сөйләнилик ки, Аллаһын Рәсулу демишди: «Аллаһ Адәми 60 дирсәк (30 метрә јахын) бојунда (һүндүрлүјүндә) јаратды» (Бухари).

«Фәтһ әл-Әлләм китабында јазылыр: «Адәмин боју 60 дирсәк, чийнләринин ени исә једди дирсәкди. Онун арвады һәвва да бу бојда бу бухунда иди. Дејирләр, Адәм һәввадан кәзәл иди, о исә јумшаг вә мәһрибан».

- Әкәр ушаг солахајдырса, ону јенидән өјрәтмәк лазымдырмы?

- Бүтүн тәгдир олунмуш ишләри сағ әллә кәрмәк вә јахуд сағ әлдән башламаг Пејғәмбәримизин сүннәтидир. Лакин, әкәр ушаг солахај доғулубса, мүасир тәбабәтин мәлуматларына әсасән ону јенидән там өјрәтмәк практикки оларга мүмкүн дејил.

Валидејнләр вә һәтта педагоглар әввәлләр белә һесаб едирдиләр ки, солахајлары мүтләг тәзәдән өјрәтмәк лазымдыр вә солахајлыг инкишафда кери галмаг нишанәсидир. Лакин ушаг психологларынын фикринчә, солахајлыг, әксинә, даһа да артыг јарадычылыг потенциала сүбут ола биләр вә о неч дә нәгсана бәрәбәр дејил.

Белә ушаг һәтта сағ әллә јазмаға башласа да, бир чох башга һәрәкәтләрдә јенә дә сол әлиндән истифадә едәчәкди. Бу заман, јени тәзәдән өјрәдәндә, бејнин сол јарымкүрәчији јени функцияларын учбатындан чидди тәзјигә мәрүз гала биләр. Бу, әксәр һалларда мүхтәлиф кәзләнил-мәәмәиш проблемләр јарада биләр: нитг инкишафынын ләнкимәси, пәлтәклик, јухунун гачмасы, баш ағрылары вә әмәк габилитетинин азалмасы. Бундан ушагда белә мәнфи бир һисс јараныр ки, о, «һамы кими дејил». Нәтичәдә ушағын өзүнүн мүсбәт вә мәнфи чәһәтләрини гијмәтләндирмәк габилитетини азалыр вә чохлу комплексләр јараныр.

Мүасир тәбабәт вә психологијанын јухарыда садаладығымыз фактлары ону кәстәрир ки, солахајы там јенидән өјрәтмәк неч дә вачиб дејил, чүнки бу ушаға мүөјјән зијан вура биләр. Исламда исә зијан вермәк гадағандыр. Әкәр бурада неч бир зијан јохдурса, белә ушағы бәзи ишләри сағ әллә кәрмәјә өјрәтмәк олар.

- Хүтбәләрин бириндә имам демишди ки, беш шејин гајысына галын, о бири беш шеј сизи һаглајынча. Хаһиш едирәм, онлары сәдалајын.

- һәдисдә дејилир: «Беш шејдән истифадә един, о бири беш шеј кәлиб чатынча: чаванлыгдан - гочалыг кәлинчә; сағламлыгдан - хәстәлик кәлинчә; асудәликдән (азад вахтдан) - мәшғулијәт кәлинчә; вар-дәвләтдән - касыбчылыг кәлинчә; јашадығын вахтдан (өмүрдән) - өлүм кәлинчә».

Бу беш нөгтеји-нәзәрдә (аспектдә) дәрин биликләр вә мүдриклик вар. Ахы, инсан чаванлыгында гочалыгда артыг күчү чатмајан чох иш кәрә билир. Чох вахт јаша долмуш адамлар дәриндән аһ чәкиб дејирләр: «Әкәр мән чаван олсајдым!..», чүнки инди неч бир шејә гадир дејилләр, әввәлки сағламлыг галмајыб. Кәнчлијини исә лазыми мәчраја јөнәлтмәдән кечирибләр. Бизи дә гочалыг кәзләјир. Кәлин чаванлыг илләримизи елә јашајаг ки, кәрүлмәмиш ишләрдән гочалыгда тәәссүфлә аһ чәкмәјәк!

Бәс бизим сағламлыгымыз? Биз онун гәдрини билмирик! Амма бәллидик ки, биз сағламлыгынын гәдрини ону итирәндән сонра билирик. Доғруданмы биз ону итирмәлијик ки, сонра нечә немәт олдуғуна әмин олағ? Хәстәнин бәдәни зәифдир. О, нә өзү үчүн, нә дә әтрафиндакылары үчүн мәнәли бир иш кәрә билмир вә ән вачиб – лазыми дәрәчәдә Аллаһа ибадәт едә билмир.

Бу аспектләр һаггында белә фикир јүрүтмәк олар.

- Гара һичаб кејмәк олармы? Дејирләр, Аллаһ бу рәнки севмир...

- һичаб бир рәнкдә олмалыдыр, јахшы оларды ки, боз рәнк вә она јахын чаларда, гәтијјән рәнкбәрәнк вә јахуд парлаг олмасын, мәсәлән, гырмызы, ағ вә саирә. Гадынын либасы она бәзәк вермәк үчүн дејил, јени гадын кәзәллији киши диггәтини чәлб етмәсин. Парлаг рәнкләрдән, парлајан бәзәкләрдән, парлајан ипләри олан парчалардан чәкинмәк лазымдыр. Палтарда гара рәнкдән истифадә етмәк Сәудијә Әрәбистаны вә бәзи әрәб өлкәләринин гадынларына хасдыр. Бунун сәбәби ондадыр ки, әрәб өлкәләриндә кишиләр камис адланан ағ либас кејирләр, харики кәркәмдә о гадын палтарына охшајыр, јалныз рәнкләриндә фәрг вар. Беләликлә гадынлар кишиләрдән сечилир, чүнки әрәб өлкәләриндә кишиләр башларында јајлыг (өртүк) кәздирирләр. Бу – әрәб өлкәләриндә исти иғлим шәраити илә бағлыдыр. Тәәссүфлә олсун ки, бизим бәзи бачыларымыз гара һичаб кејәндә бу сечими идеолоји сәбәбдән едирләр.

- Тәзә доғулмуш гыз ушағынын башыны гырхмаг сүннәтдирми? Онларла нә етмәк лазымдыр?

- Доғуланган сонра јединчи күндә чинсиндән асылы олмајага ушағы башыны гырхмаг Пејғәмбәримизин сүннәт әмәлләриндәндир. Түкләр јығылыр тәрәзидә чәкилик вә онларын чәкисинә уҗун гызыл вә күмүшү касыб вә еһтијачы оланларга сәдәгә кими пајланылыр. Сонра түкләри тәмиз јердә басдырмаг мәсләһәт кәрүлүр.

«Оғлан вә гыз олмасына бахмајага, доғуланган сонра јединчи күндә ушағын башыны гырхыб түкләрин чәкисиндә гызыл вә күмүшлә сәдәгә вермәлидир» («Фәтһ әл-мүин»).

«Јахшы оларды ки, тәзә доғулмуш ушағын башындан гырхылмыш түкләрин ағырлығында гызылдан вә күмүшдән сәдәгә пајлансын, Пејғәмбәр Фатимәјә әмр етмишди ки, һүсәјнин түкләрини тәрәзидә чәксин вә онларын чәкисиндә күмүшдән сәдәгә версин. О, белә дә еләди, вә түкләрин ағырлығы бир дирһәм вә јахуд бир аз чох кәлди» («Ианату тталибин»).

- Јаддашында Гуран вә дикәр Ислам китаблары олан телефону туаләтә (ајағјолуна) апармаг олармы?

- Мәлум олдуғу кими, ајағјолуна вә саирә белә јерләрә Гураны апармаг гадағандыр. О ки галды јаддашында Гуран, бәзи ајәләр, дини елмләр үзрә китаблар вә дикәр ситајиш едилән јазылар олан телефона, әкәр бу јазылар телефонун екранында ачылмајыбса, ону ајағјолуна вә саирә белә јерләрә апармаға јасаг јохдур. Әкәр зәнкин мелодијасы әвәзинә әзан, Гуранын охунушу вә ја зикр гојулубса, ону ајағјолундан кәнардә гојмаг вә ја сәндүрмәк мәсләһәтдир ки, бирдән зәнк еләсәләр орада јазыланлар сәсләнә биләр («Иршадүл авам»).

һәрмәтли вә дәрәли охучуларымыз динә аид суалларынызы, дини мәгалә вә шејирләринизи кәрдүјүнүз бу интернет почтумуза вә бу нөмрәјә 8-989-480-37-39 кәндәрә биләрсиниз. e-mail: abuabdillah@ist.ru

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Муфтията Дагестана

Редакционный совет

Председатель – муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Ахмад-хаджи КАХАЕВ

Шихабуддин-хаджи КЕРИМОВ

Али-хаджи КУДЖАЕВ

Главный редактор

А.Б. МИЧИГИШЕВ

Редактор

Раджаб МАММАДОВ

Канонический редактор

Раджаб МАММАДОВ

Корректор

Техмираз ИМАНОВ

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».

Отпечатано в ООО «Дом печати»

по адресу: г. Махачкала, пр-т Акушинского, 20.

Литературный редактор

Техмираз ИМАНОВ

Отдел менеджмента

Абдулсабир АХМЕДОВ

Веб-версия

Мухаммадрасул ЗАГИРОВ

Дизайн, верстка

Иса ОМАРОВ

Заказ №

Тираж 999 экз.

Подписано в печать (факт) 30.12.2016 в 14:00 (график) 30.12.2016 в 14:00

Адрес редакции и издателя:

367015, РД, г. Махачкала, ул. Ярагского, 128.

E-mail: assalamweb@gmail.com

www.assalam.ru

Телефоны

Редакция: +7-928-530-59-70

Подписка и доставка: +7-988-291-42-22

Отдел распространения по РФ: +7-926-222-78-75